

Kommunstyrelsen

Utveckling jämställdhet i Eskilstuna 2018 – 2022

Förslag till beslut

Förslag till kommunfullmäktige

1. Rapport om utvecklingen av jämställdheten i Eskilstuna enligt Plan för jämställdhet godkänns och läggs till handlingarna.

Ärendebeskrivning

Eskilstuna kommunfullmäktige beslutade i december 2017 om Plan för jämställdhet som gäller 2018 – 2024. I planen framgår att en rapport som redovisar jämställdhetens utveckling i Eskilstuna ska tas fram vart fjärde år av kommunledningskontoret med start 2018. Rapporten beskriver jämställdheten i Eskilstuna på en övergripande nivå och utgår från Sveriges sex jämställdhetspolitiska delmål. Mätperioden är 2018 – 2022. Den beskriver även hur coronapandemin har påverkat de jämställdhetspolitiska målen.

Under 2023 kommer en ny fyraårig strategisk inriktning att tas fram. Bedömningen är att denna rapport, med fördel, kan användas som en del av underlaget till den inriktningen. Det som ett sätt för Eskilstuna kommun att bidra till att de nationella jämställdhetspolitiska målen nås och likaså målen i Plan för jämställdhet.

Konsekvenser för hållbar utveckling och en effektiv organisation

Rapporten ger en helhetsbild över kvinnors och mäns, flickors och pojkars villkor i Eskilstuna kommun. Ojämställdheten är påtaglig inom samtliga områden och pekar ut utmaningar inom kommunen som hindrar en jämställd hållbar utveckling och effektiv organisation.

KOMMUNLEDNINGSKONTORET

Tommy Malm
Kommundirektör

Anna Giotas Sandquist
Direktör social hållbarhet

Kommunstyrelsen

Utveckling jämställdhet i Eskilstuna 2018 – 2022

Bakgrund

Eskilstuna kommunfullmäktige beslutade i december 2017 om Plan för jämställdhet som gäller 2018 – 2024. I planen framgår att en rapport som redovisar jämställdhetens utveckling i Eskilstuna ska tas fram vart fjärde år av kommunledningskontoret med start 2018. Följande rapport beskriver jämställdheten i Eskilstuna på en övergripande nivå och utgår från Sveriges sex jämställdhetspolitiska delmål.

Målet för jämställdhetspolitiken i Sverige är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Det finns även sex delmål:

- En jämn fördelning av makt och inflytande. Kvinnor och män ska ha samma rätt och möjlighet att vara aktiva samhällsmedborgare och att forma villkoren för beslutsfattandet i samhällets alla sektorer.
- Ekonomisk jämställdhet. Kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut.
- Jämställd utbildning. Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma möjligheter och villkor när det gäller utbildning, studieval och personlig utveckling.
- Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet. Kvinnor och män ska ta samma ansvar för hemarbetet och ha möjligheter att ge och få omsorg på lika villkor.
- Jämställd hälsa. Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma förutsättningar för en god hälsa samt erbjudas vård och omsorg på lika villkor.
- Mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.

Underlaget i rapporten kommer från Rådet för kommunala analyser (RKA) som samlar kommunala och regionala nyckeltal i en databas som kan underlätta för kommuner och regioner att jämföra och analysera mått. RKA har databasen Kolada som bland annat utgår från de jämställdhetspolitiska målen. Denna rapport behandlar ett urval av statistik från de siffrorna under perioden 2018 – 2022. De tal som mättes under enbart två av de fem åren har valts bort. Kompletterande data är insamlad från elevenkäten Liv och hälsa ung samt medborgarundersökningen. Eftersom dessa två mätningar enbart är gjorda en gång under mätperioden redovisas det nuläge som enkätsvaren utgår från.

I Kolada används en färgskala. De 25% av Sveriges kommuner som har mest framgångsrika siffror är gröna i skalan. Rött indikerar på det motsatta och den breda mittensskalan består av 50% av Sveriges kommuner och har gul färg. På så vis är det möjligt att se om Eskilstuna sticker ut åt något håll jämfört med Sveriges alla andra kommuner. I diagrammen plockade från Kolada är färgerna med i rapporten för att få en indikation på Eskilstunas siffror jämfört med rikets.

Pandemins påverkan

Coronapandemin har haft påverkan på samtliga sex delmål i olika utsträckning under mätperioden (2018 – 2022). Det är för tidigt att dra slutsatser om hur exakt pandemin har påverkat kvinnor, män, flickor och pojkar i Eskilstuna utifrån de jämställdhetspolitiska målen. Däremot finns det nationella slutsatser. Rapporten kommer att beskriva pandemins påverkan på 5 av 6 delmål. Det första delmålet, jämn fördelning av makt och inflytande beskrivs inte utifrån pandemins påverkan. Den lokala demokratin har påverkats av pandemin med inställda möten och politiska sammanträden. Dock finns det ingen studie i nuläget som beskriver dessa konsekvenser ur ett könsperspektiv.

Delmål 1 – Jämn fördelning av makt och inflytande

Den lokala demokratin

I Eskilstuna har kvinnor som innehar ordförandeposter i kommunen varit oförändrad sedan 2018. 37,5% av ordförandeposterna i kommunen innehas av kvinnor. I de kommunala bolagsstyrelserna är motsvarande siffra 25%.

Antal kvinnliga ledamöter invalda i kommunfullmäktige 2018 var 43,1%. Antalet efter 2022 års val minskade till 41,5%.

Nyckeltal	2018	2022 (efter valet)
Kvinnor i kommunfullmäktige (%)	43,1	41,5

Medborgarundersökningen från 2021 visar att män i lägre grad än kvinnor upplever att de har möjlighet att delta och påverka i frågor som rör Eskilstuna kommun. Eftersom tidigare medborgarundersökningar inte haft motsvarande frågor går det inte att i nuläget dra slutsatser om utvecklingen av siffrorna.

Nyckeltal 2021	Kön	Eskilstuna	Riket
Medborgarundersökningen - Att få svar på frågor till kommunen fungerar bra, andel (%)	Totalt	68,0	68,3
	Kvinnor	75,1	70,0
	Män	60,7	66,6
Medborgarundersökningen - Möjlighet att påverka politiska beslut i kommunen fungerar bra, andel (%)	Totalt	34,9	26,2
	Kvinnor	40,3	27,5
	Män	30,0	25,2
Medborgarundersökningen - Möjlighet att delta aktivt i arbetet med att utveckla kommunen fungerar bra, andel (%)	Totalt	38,5	32,4
	Kvinnor	47,7	33,7
	Män	29,5	31,3

Brukarbedömning LSS

Brukarbedömning gällande daglig verksamhet inom LSS (Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade) avseende självbestämmande har sedan 2018 blivit mer jämställd. Dock innebär resultatet att kvinnors upplevelse försämrats, medan mäns upplevelse ökat.

Nyckeltal	Kön	2018	2019	2020	2021
Brukarbedömning daglig verksamhet LSS - Brukaren får bestämma om saker som är viktiga, andel (%)	Totalt	83	83	83	81
	Kvinnor	92	88	84	79
	Män	79	80	85	82

Delmål 2 - Ekonomisk jämställdhet

Arbetslöshet

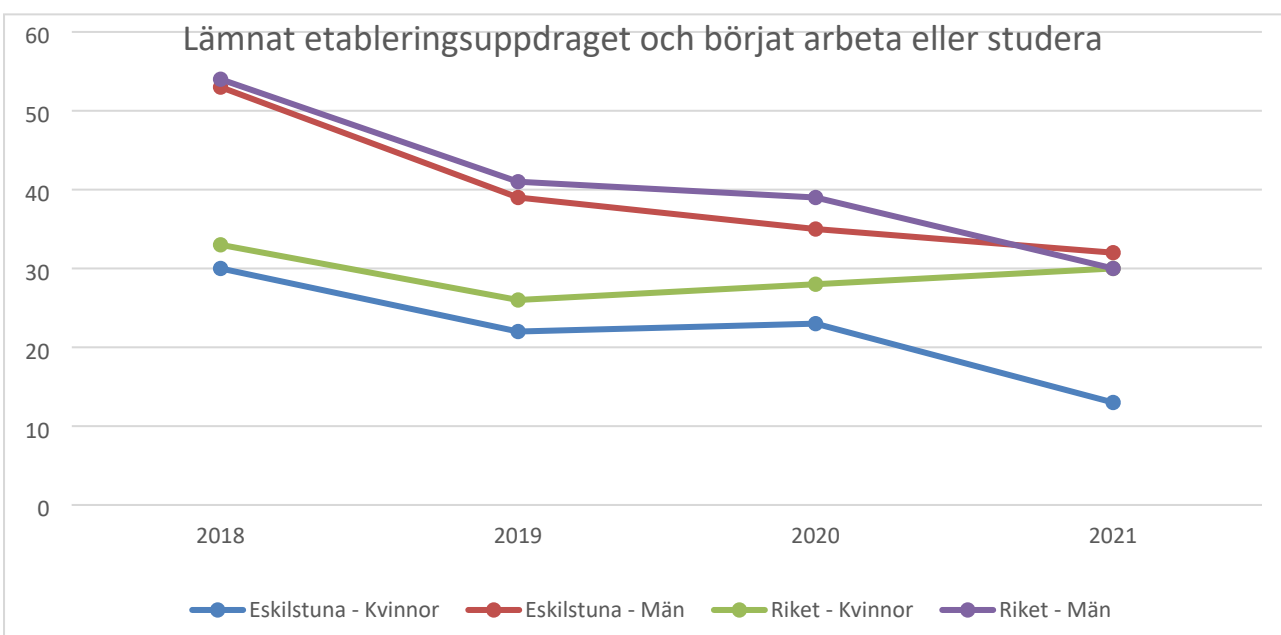
Eskilstuna har högre arbetslöshet än riket och fler biståndsmottagare med långvarigt ekonomiskt bistånd. Kommunens uppföljning visar att arbetslösheten¹ sedan mars 2021 sjunkit på totalen med cirka en procentenhet (13,6 procent jämfört med 12,3 procent). Eskilstuna ligger dock fortfarande högre än riket (12 procent jämfört med 7 procent).

Fler kvinnor än män har långvarigt ekonomiskt bistånd. Siffran har stigit från 2018 både för män och kvinnor och närmare hälften av Eskilstunas biståndsmottagare har ett långvarigt ekonomiskt bistånd.

Nyckeltal	Kön	2018	2019	2020	2021
Vuxna biståndsmottagare med långvarigt ekonomiskt bistånd, andel (%)	Totalt	40,7	45,1	48,0	48,3
	Kvinnor	42,5	47,2	49,3	49,7
	Män	39,0	43,0	46,6	46,9

Utrikes födda kvinnor och män i Eskilstuna är i högst utsträckning arbetslösa, och då särskilt utrikes födda kvinnor där 30% saknar arbete. Flyktingar som grupp och särskilt flyktingar som är kvinnor har dåliga förutsättningar att etablera sig på arbetsmarknaden i Eskilstuna. Behovet av olika former av arbetsmarknadsinsatser, yrkesutbildningar och arbetsmarknadsanställningar för att kunna etablera sig på arbetsmarknaden är fortsatt mycket stort speciellt för utrikes födda och människor med låg utbildningsnivå. I Eskilstuna börjar kvinnor i etableringsuppdraget i betydligt lägre utsträckning arbeta eller studera jämfört med män och trenden har varit nedåtgående sedan 2018. I riket finns liknande tendenser gällande män som lämnat etableringsuppdrag medan det för kvinnor varit relativt stabilt sedan 2018.

Nyckeltal	Kön	2018	2019	2020	2021
Lämnat etableringsuppdraget och börjat arbeta eller studera (status efter 90 dagar), andel (%)	Totalt	43	31	27	21
	Kvinnor	30	22	23	13
	Män	53	39	35	32

¹ Statistiken över arbetssökande omfattar personer inskrivna vid Arbetsförmedlingen och är uppdelade i bland annat öppet arbetslösa och deltagare i olika typer av arbetsmarknadspolitiska program. Arbetsförmedlingens verksamhetsstatistik ska inte förväxlas med den officiella arbetsmarknadsstatistiken som tillhandahålls av Statistiska centralbyrån (SCB). SCB:s aktuella uppgifter om bland annat sysselsatta, arbetslösa och arbetskraften utgår från månatliga arbetskraftsundersökningar (AKU).

Heltidsarbetande månadsavlönade i kommunen

Det är en högre procent heltidsanställda män än kvinnor inom Eskilstuna kommunkoncern. En positiv trend sedan 2018 är att en högre procent av kommunkoncernens anställda arbetar heltid. Eskilstuna kommun har haft projektet Heltid som norm, vilket har gett resultat. Det är främst stora kvinnodominerade yrkesgrupper som till exempel undersköterskor och vårdbiträden som ökat sin sysselsättningsgrad.

Nyckeltal	Kön	2018	2019	2020	2021
Heltidsarbetande månadsavlönade, kommun, andel (%)	Totalt	79	80	81	83
	Kvinnor	76	77	78	80
	Män	88	88	90	90

Pandemins påverkan

I augusti 2021 gav regeringen Jämställdhetsmyndigheten i uppdrag att ta fram och sprida kunskap om pandemins påverkan på den ekonomiska jämställdheten i Sverige. Slutsatsen från undersökningen visar att pandemin har haft stor negativ påverkan inom detta område. Under 2020 minskade antalet sysselsatta och antalet arbetade timmar. Sysselsättningsgapet mellan kvinnor och män ökade därmed och kvinnors arbetskraftsdeltagande (det vill säga, hur stor andel av befolkningen som finns i arbetskraft) sjönk kraftigare än mäns, medan antal arbetade timmar minskade mer för män än för kvinnor.

Under 2020 sjönk kvinnors månadsinkomster med i genomsnitt 3,3 procentenheter, medan motsvarande siffra för män uppgick till 2,5 procentenheter. Inkomsterna sjönk i genomsnitt med 7 procentenheter för kvinnor med de lägsta inkomsterna som arbetar i privat sektor och med drygt 4 procentenheter för motsvarande grupp män. För kvinnor som arbetade i offentlig sektor med de lägsta inkomsterna sjönk inkomsterna med i genomsnitt 11,5 procentenheter och med 4 procentenheter för motsvarande grupp män. Kvinnor har också förlorat inkomst som en följd av att de varit hemma med barn i större utsträckning än män under pandemin.

Det finns även en skillnad mellan inrikes och utrikes födda kvinnor där en större del utrikes födda kvinnor minskade i sysselsättning med 6,5, jämfört med 2,1% för inrikes födda. För utrikes födda män var sysselsättningen i princip oförändrad och för inrikes födda män minskade sysselsättningen med 2,0%².

Trots att den ekonomiska återhämtningen gått snabbare än väntat och antalet sysselsatta är tillbaka på nivåer som uppmättes innan pandemin har antalet långtidsarbetslösa ökat i Sverige. De svårast drabbade är utrikes födda kvinnor.

I Eskilstuna är bedömningen att effekterna av pandemin inte haft någon större påverkan på försörjningsstödskostnaderna, även om personer i behov av långvarigt ekonomiskt bistånd ökat och där särskilt utlandsfödda kvinnor saknar egen försörjning.

Delmål 3 - Jämställd utbildning

Den kommunala grundskolan såg att under vårterminen 2022 hade gymnasiebehörigheten för årskurs 9 ökat rejält. Skillnaden i gymnasiebehörighet mellan pojkar och flickor har minskat, främst genom att pojkar har uppnått högre måluppfyllelse. Flickor har dock högre måluppfyllelse än pojkar i samtliga ämnen. Flickor har även betydligt högre andel A och B i sina betyg. Gruppen elever med annat modersmål är den elevgrupp som höjde sig allra mest. Flickorna i denna grupp höjer sin gymnasiebehörighet med 15,6 % och pojkarna med 8,6 %. Flickor med svenska som modersmål sänker sin gymnasiebehörighet med 1,32 % och pojkarna gör en liten ökning med 1,15 %. Pojkar med annat modersmål än svenska är de elever som har lägst resultat. Det är stor

² Jämställdhetsmyndigheten. 2021. *Hur har covid-19-pandemin påverkat den ekonomiska jämställdheten?*

https://jamstalldetsmyndigheten.se/media/lejizu52/kunskapsammansta-llning-covid-19_211217.pdf Göteborg: Jämställdhetsmyndigheten (Hämtad 2022-10-28)

skillnad i meritvärde mellan pojkar och flickor med annat modersmål än svenska. Flickor med annat modersmål har bättre meritvärde än pojkar med svenska som modersmål.

Nyckeltal	Kön	2018	2019	2020	2021	2022
Elever i åk 9 som är behöriga till yrkesprogram, kommunala skolor, andel (%)	Totalt	78,8	76,8	75,7	82,5	81,7
	Kvinnor	82,6	76,0	77,4	85,1	83,7
	Män	75,9	77,5	74,3	79,9	79,8

Bland gymnasieelever i Eskilstuna kommun (i kommunala och fristående gymnasieskolor) finns skillnader mellan könen avseende uppnådd grundläggande behörighet till gymnasiet. Behörigheten bland tjejer som går yrkesprogram har sjunkit sedan 2018 och killarna har gått om tjejerna. Inom de högskoleförberedande programmen har fler tjejer än killar högskolebehörighet. Dock har killarna ökat sin behörighet sedan 2018 och skillnaden mellan könen har därmed minskat.

Nyckeltal	Kön	2018	2019	2020	2021
Gymnasieelever som uppnått grundläggande behörighet till universitet och högskola inom 3 år, yrkesprogram hemkommun, andel (%)	Totalt	30,7	36,3	36,0	29,6
	Kvinnor	33,1	41,7	35,2	27,7
	Män	28,8	32,4	36,6	30,9
Gymnasieelever som uppnått grundläggande behörighet till universitet och högskola inom 3 år, högskoleförberedande program hemkommun, andel (%)	Totalt	77,5	74,6	76,1	79,6
	Kvinnor	81,0	74,9	80,1	81,8
	Män	72,8	74,4	71,9	77,4

Tjejer som har gymnasieexamen inom 3 år skiljer sig mellan elever på högskoleförberedande program och på yrkesprogram. Antal tjejer som tar examen inom yrkesprogram har sjunkit markant under 2021. Antal killar som tar gymnasieexamen har sedan 2018 höjts inom både yrkesprogram och högskoleförberedande program.

Vissa av yrkesprogrammen bland de kommunala gymnasieskolorna har inte högskoleförberedande kurser automatiskt i programmet och eleverna behöver göra aktiva val för att läsa de kurserna. De behörighetsgivande kurserna har under pandemin genomförs på distans och samlästs med andra program, vilket kan vara en orsak till sänkningen av examen och högskolebehörighet.

Nyckeltal	Kön	2018	2019	2020	2021
Gymnasieelever med examen inom 3 år, högskoleförberedande program hemkommun, andel (%)	Totalt	77,6	74,8	76,4	79,7
	Kvinnor	81,0	75,1	80,1	82,1
	Män	73,1	74,4	72,5	77,4
Gymnasieelever med examen inom 3 år, yrkesprogram hemkommun, andel (%)	Totalt	64,6	68,8	69,7	66,4
	Kvinnor	70,2	70,5	70,4	58,5
	Män	60,1	67,6	69,2	71,6

Pandemins påverkan

Covid-19-pandemin har inneburit stora utmaningar för hela skolväsendet. Inte minst för de elever i högstadiet, gymnasieskolan och vuxenstuderande som fått delar av sin utbildning på distans. Skolinspektionen har granskat vilka effekter fjärr- och distansundervisningen har haft på elevers lärande och mående under covid-19-pandemin. Granskningen visar att skolans uppdrag har fungerat väl trots omställningen till distansundervisning. Dock har det nationellt inneburit försämrade förutsättningar för lärande och kunskapsutvecklande. Till exempel har elevernas hemförhållanden påverkat, i högre grad än vanligt, att ta till sig undervisningen. Det har även upplevts som svårt att arbeta på distans med frågor relaterade till värdegrund, vilket även skolor i Eskilstuna

vittnar om gällande arbetet med MVP (mentorer i våldsprevention). Vidare visar granskningen att undervisningen har påverkat elevernas hälsa negativt både psykiskt och fysiskt på grund av till exempel ensamhet och sämre levnadsvanor som en följd av distansundervisningen³.

I grundskolans verksamhetsberättelse för 2021 vittnas det om att pandemin har påverkat lärarnas förutsättningar i undervisningen. Trots att det varit utmanande med stor frånvaro och distansstudier visar skolresultaten att de kommunala skolorna har lyckats bedriva en undervisning av god kvalitet. Högstadieskolorna har erbjudit elever i årskurs 9 intensivstudier vilket gett bra resultat.

De som höjt sina skolresultat mest är flickor med annat modersmål än svenska. Flickorna i denna grupp höjer sin gymnasiebehörighet med 15,6 % och pojkarna med 8,6 %. Flickor med svenska som modersmål sänker sin gymnasiebehörighet med 1,32 % och pojkarna gör en liten ökning med 1,15 %. Det kan konstateras att den allmänna höjningen av skolresultat i årskurs 9 består, till stor del, av att barn med annat modersmål än svenska höjt sina resultat.

Delmål 4 – Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet

I Sverige ägnar kvinnor generellt mer tid än män åt aktiviteter som att laga mat, städa, tvätta och omsorg om de egna barnen. Detta oavsett inkomster, ålder, om de förvärvsarbetar, om de är sammanboende eller inte och om de har barn eller inte. Män ägnar generellt mer tid än kvinnor på förvärvsarbete, underhåll och reparationer av bostaden och fordon. För aktiviteter som trädgårdsarbete och att handla dagligvaror använder kvinnor och män ungefär lika mycket tid. Det gäller även några av aktiviteterna som är kopplade till de egna barnen som läxhjälp, att närvara vid barnens aktiviteter, familjeaktiviteter och att läsa och leka⁴.

Föräldraskap

I Eskilstuna tas oftast VAB (tillfälliga föräldrapenningdagar) ut av kvinnor. Männerna tar ut VAB något mer i Eskilstuna än riksgenomsnittet (40,3% jämfört med 39,7% 2021). Antal VAB-dagar har blivit marginellt mer jämställda i Eskilstuna sedan 2018.

Nyckeltal	2018	2019	2020	2021
Tillfälliga föräldrapenningdagar (VAB) som tas ut av män, andel av antal dagar (%)	39,1	38,6	39,3	40,3

Även om föräldrapenningdagar har blivit mer jämställda över tid i riket har det inte skett i Eskilstuna sedan 2018. 27,1% av föräldrapenningdagarna tas ut av män. Riksgenomsnittet är 29,6%.

Nyckeltal	2018	2019	2020	2021
Föräldrapenningdagar som tas ut av män, andel av antal dagar (%)	27,7	27,9	28,0	27,1

Föräldrapenningdagar som tas ut av män, andel av antal dagar (%)

I diagrammet visas Sveriges kommuner och den svartmarkerade stapeln är Eskilstuna kommun. Trots att en förflyttning skett över tid är män mindre föräldralediga än kvinnor och använder föräldraförsäkringen i lägre utsträckning. Det finns också skillnader mellan olika grupper. De män i Sverige som tar ut mest föräldraledighet är män som är högtbildade med bra inkomst, är svenskfödda över 25 år och som arbetar inom offentlig sektor.⁵

Pandemins påverkan

Enligt SCB (Statistiska centralbyrån) jobbade 42% av svenskarna hemifrån mellan januari – mars 2021 (44% kvinnor, 40,3% män). Siffrorna skiljer sig stort mellan olika yrkesgrupper och branscher. Inom offentlig förvaltning arbetade 72,7% hemifrån. Inom vård- och omsorgsyrken arbetade 18,6% hemifrån och inom tillverkning och transport uppgick andelen hemarbetande till 5%.⁶

En undersökning av TCO visar att arbetet hemifrån under pandemin har underlättat för många tjänstepersoner när det kom till att få ihop vardagspusslet. Särskilt hög andel av de som upplevt att det blivit lättare var kvinnor (68%)⁷. Sveriges ingenjörer har också gjort undersökningar bland sina medlemmar där 55% svarade att balansen mellan arbetsliv och privatliv har blivit bättre eller mycket bättre tack vare arbete hemifrån. Kvinnorna var mer positiva (62%) än männen (51%)⁸. TCO ser i sin undersökning att män som arbetar hemifrån är ofta mer stressade över att få ihop vardagspusslet än män som arbetar på plats. Positiva erfarenheter av att arbeta hemifrån är alltså vanligare bland kvinnor än män. Trots det visar studien att närmare 20% av kvinnorna ansåg att stödet från närmaste chef har försämrats vid hemarbetet under pandemin. Motsvarande siffra för män var 10 procent.

I Sverige höll skola, förskola och fritids öppet vilket sannolikt dämpade effekter av ojämnt hem- och omsorgsarbete. Dock har rekommendationerna inom förskola och skola skärpts gällande tecken på sjukdom. Det har gjort att VAB (tillfällig föräldrapenning) varit rekordhög. Fördelningen mellan kvinnor och män har dock inte påverkats, utan är lika ojämnt fördelat som innan pandemin⁹.

Ett skäl till att fler kvinnor än män föredrar att arbeta på distans kan vara att kvinnor ofta har ett huvudansvar för hem- och omsorgsarbetet, vilket underlättas vid hemarbete. Detta kan gynna kvinnors deltagande i arbetslivet, men det kan också öka ojämsställdheten gällande hushållssysslor.

Delmål 5 – Jämställd hälsa

Sjukskrivningar

Sjukfrånvaro brukar mätas i sjukpenningtal, det genomsnittliga antal dagar en befolkningsgrupp varit sjukskriven med ersättning från Försäkringskassan. I Sverige 2021 var kvinnors sjukpenningtal nästan dubbelt så hög som mäns, 12,8 dagar jämfört med 6,7 dagar. I Eskilstuna var motsvarande siffror 12, 7 och 7,5.

Nyckeltal	Kön	2018	2019	2020	2021
Sjukpenningtalet, dagar/registrerad försäkrad	Totalt	11,0	10,3	10,0	9,9
	Kvinnor	14,3	13,4	12,7	12,4
	Män	7,9	7,4	7,4	7,5

⁵ Jämställdhetsmyndigheten. 2022. *Delmål 4: Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet*. <https://jamstalldhetsmyndigheten.se/jamstallldhet-i-sverige/delmål-4-jamn-fordelning-av-det-obetalda-hem-och-omsorgsarbetet/> (Hämtad 2022-10-25)

⁶ Statistikmyndigheten. 2021. *Allt fler arbetar hemifrån*. <https://www.scb.se/pressmeddelande/allt-fler-arbetar-hemifran/> (Hämtad 2022-10-31)

⁷ TCO. 2021. *Livspusslet under coronapandemin*. <https://tco.se/fakta-och-politik/jamstallldhet/livspusslet-under-coronapandemin> (Hämtad 2022-10-27)

⁸ 2021. Så ser ingenjörerna på distansarbete. *Via TT*. 18 augusti. <https://via.tt.se/pressmeddelande/sa-ser-ingenjorerna-pa-distansarbete?publisherId=3038139&releaseId=3304308> (Hämtad 2022-10-27)

⁹ Jämställdhetsmyndigheten. 2021. *Delmål 4: Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet*. <https://jamstalldhetsmyndigheten.se/jamstallldhet-i-sverige/delmål-4-jamn-fordelning-av-det-obetalda-hem-och-omsorgsarbetet/> (Hämtad 2022-10-28)

Bland kommunanställda (Eskilstuna kommun) var den totala sjukfrånvaron vid 2021 års slut 8,6%. Kvinnors sjukfrånvaro var högre än männens.

Nyckeltal	Kön	2018	2019	2020	2021
Sjukfrånvaro totalt bland anställda, kommun, andel (%)	Totalt	7,3	7,2	8,5	8,6
Sjukfrånvaro totalt bland anställda, kommun, andel (%)	Kvinnor	8,4	8,1	9,5	9,5
Sjukfrånvaro totalt bland anställda, kommun, andel (%)	Män	4,5	4,5	5,4	5,4

Gruppen medarbetare som arbetar deltid hade generellt högre sjukfrånvaro än de som arbetar heltid. Vård- och omsorgsförvaltningen har högst sjukfrånvaro både 2021 och 2019 både när det gäller kort- och lång sjukfrånvaro i Eskilstuna kommun. En sammanställning från Försäkringskassan visar att vård- och omsorgssektorn länge har haft en högre sjukfrånvaro än den övriga arbetsmarknaden.

Saco har bearbetat siffror från Försäkringskassan och konstaterar att det är bland kvinnliga akademiker inom välfärden som stressrelaterade sjukskrivningar ökar mest. 85% av alla akademiker som är sjukskrivna för reaktion på svår stress är kvinnor. Det är i offentlig sektor som problemen är störst och orsakerna är ofta hög arbetsbelastning utan möjlighet till återhämtning, stor personalbrist och alltför många medarbetare på varje chef. En förklaring som ofta lyfts fram till varför kvinnors sjukfrånvaro är högre än mäns är att kvinnor tar ett större ansvar för det obetalda hem- och omsorgsarbetet.¹⁰

Hälsosamma levnadsvanor

Trots att kvinnor i Eskilstuna generellt sett lever längre än män (medellivslängd 83,1 år jämfört med 79,7 år 2021) rapporterar kvinnor sämre hälsotillstånd än vad män gör. Den självskattade hälsan mäts av den enskildes upplevelse av sin hälsa. Mot bakgrund av påverkande normer som knyts till könstillhörigheten, kan det finnas skillnader i hur kvinnor och män skattar sin hälsa och vad de uppfattar som god hälsa.

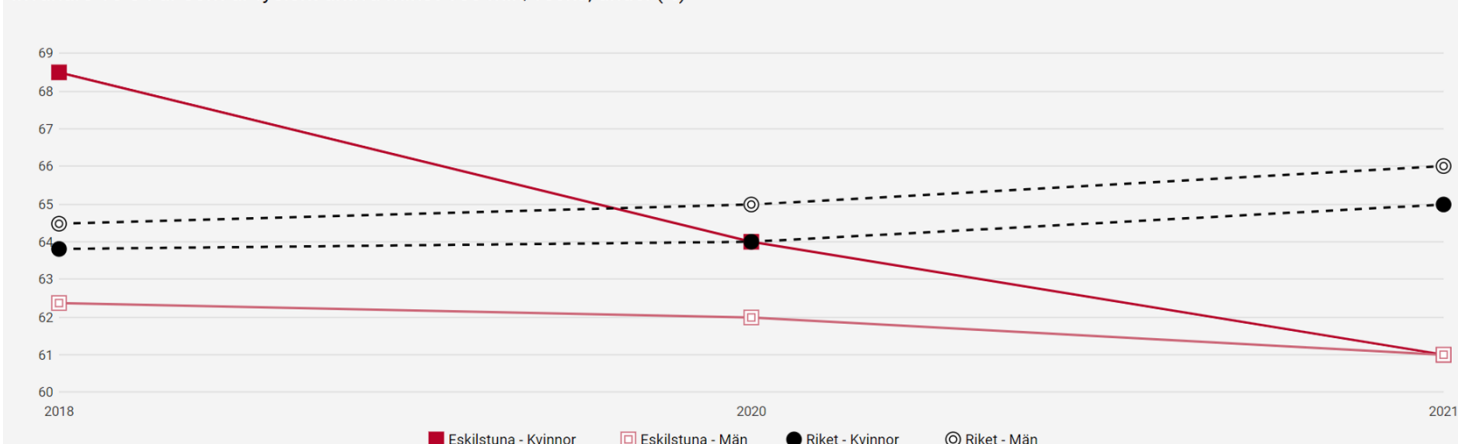
Nyckeltal	Kön	2018	2020	2021
Invånare med bra självskattat hälsotillstånd, andel (%)	Totalt	70	70	71
	Kvinnor	69	66	68
	Män	71	74	74

I Eskilstuna är invånare mindre fysiskt aktiva än genomsnittet i riket, där 65% av den kvinnliga befolkningen och 66% av den manliga befolkningen 18 – 84 år fysiskt aktiva minst 150 minuter per vecka. I Eskilstuna har siffran blivit mer jämställd sedan 2018. Dock innebär det att färre kvinnor är fysiskt aktiva. 2018 låg kvinnor i Eskilstuna över rikssnittet.

Nyckeltal	Kön	2018	2020	2021
Invånare 16-84 år som är fysiskt aktiva minst 150 min/vecka, andel (%)	Totalt	66	63	61
	Kvinnor	68	64	61
	Män	62	62	61

¹⁰ Saco. 2022. *Kvinnliga akademiker blir sjuka av stress*. <https://www.saco.se/opinion--fakta/aktuellt-fran-saco/debatt/kvinnliga-akademiker-blir-sjuka-av-stress/> (Hämtad 2022-10-25)

Invånare 16-84 år som är fysiskt aktiva minst 150 min/vecka, andel (%)

Medborgarundersökningen från 2021 visar att kvinnor och män är ganska nöjda med kommunens idrotts- och motionsanläggningar, men siffrorna är ojämna inom flera områden. Eftersom tidigare medborgarundersökningar inte haft motsvarande frågor går det inte att i nuläget dra slutsatser om utvecklingen av siffrorna.

Nyckeltal	Kön	2021
Medborgarundersökningen - Bra möjlighet att nyttja kommunens idrotts- och motionsanläggningar, andel (%)	Totalt	78,0
	Kvinnor	72,8
	Män	83,1
Medborgarundersökningen - Bra utbud av allmänna träningsplatser utomhus i kommunen, andel (%)	Totalt	75,4
	Kvinnor	76,7
	Män	74,2
Medborgarundersökningen - Bra utbud av belysta motionsspår i kommunen, andel (%)	Totalt	74,6
	Kvinnor	66,9
	Män	81,9
Medborgarundersökningen - Bra utbud av friluftsområden i kommunen, andel (%)	Totalt	88,9
	Kvinnor	87,7
	Män	90,2
Medborgarundersökningen - Bra öppettider vid kommunens idrotts- och motionsanläggningar, andel (%)	Totalt	80,3
	Kvinnor	75,8
	Män	84,4

Pandemins påverkan

Både internationellt och i Sverige är majoritet avlidna av covid-19 män. Till och med maj 2021 var 55% av de avlidna i Sverige män och 74% av de som vårdats på intensivvårdsavdelningar var män. Den största riken för att avlida i covid-19 är hög ålder, men för män startar riskökningen i en tidigare ålder. En trolig förklaring till det är biologiska skillnader knutna till immunsystemet.¹¹ I Eskilstuna avled 190 personer i covid-19 (fram till och med 24 oktober 2022). 66% av de avlidna i covid-19 Södermanlands län under 2020 och 2021 var män.¹² Fler kvinnor än män har dock smittats av covid-19.

Förutom de faktiska sjukdomsfall som förorsakats av covid-19 har andra hälsfaktorer påverkats av pandemin. Olika yrken inom vård och omsorg har varit under ovanligt hård press under pandemin. Personalen har behövt

¹¹ Sieurin J, Brandén G, Kosidou K. *Kön och risk för allvarlig sjukdom och död i covid-19*, Stockholms län. Stockholm: Centrum för epidemiologi och samhällsmedicin, Region Stockholm; 2021. Rapport 2021:5. (Hämtad 2022-10-31)

¹² Region Sörmland. 2022. *Statistik för covid-19 i Region Sörmland*. <https://regionsormland.se/halsa-varld/information-om-coronaviruset-covid-19/statistik-for-covid-19-i-region-sormland/> (Hämtad 2022-10-31)

hantera smittspridning och skyddsutrustning och samtidigt behövt se till att ordinarie verksamhet fortsatt fungera. En brittisk studie pekar på att 45 % av intensivvårdspersonalen som arbetat med covidpatienter lider av psykisk ohälsa. Nivåerna för ptsd (posttraumatiskt stressyndrom) i studien var fem gånger högre än i studier gjorda före pandemin. Sjuksköterskor var särskilt drabbade. Någon motsvarande studie gällande svensk vårdpersonal finns inte i dagsläget. Dock har antalet sjuktimmar bland sjuksköterskor, barnmorskor, biomedicinska analytiker och röntgensjuksköterskor ökat, 28% mellan 2019 och 2020. Både kort och lång sjukfrånvaro hade ökat.¹³

Sjukpenningdagar i Eskilstuna minskade under pandemin men inom kommunkoncernen ökade antalet sjukpenningdagar. Vård- och omsorgsförvaltningen har högst sjukfrånvaro både när det gäller kort- och lång sjukfrånvaro i Eskilstuna kommun.

Under pandemin har färre äldre flyttat in i särskilda boenden. Även äldre som sökt och fått hemtjänst har minskat. Smittspridningen har lett till inagningsstopp på en del boenden och en del hemtjänstinsatser har ställts in. En annan trolig orsak är att personer har låtit bli att söka hjälp, av rädsla för att smittas. Äldre personer riskerar att inte få sina behov tillgodosedda och riskerar därmed att försämra hälsa och livskvalitet. Även närstående kan drabbas som kan behöva sköta omsorgen.¹⁴ Detta riskerar att särskilt drabba kvinnor som tar ett större ansvar för hem- och omsorgsarbete.

Delmål 6 – Mäns våld mot kvinnor ska upphöra

Mäns våld mot kvinnor är den yttersta formen av ojämställdhet mellan kvinnor och män. Det är ett allvarligt samhällsproblem, ett omfattande folkhälsoproblem och ett demokratiproblem. Mäns våld mot kvinnor kränker kvinnors och barns mänskliga rättigheter.

Mäns våld mot kvinnor är ett begrepp som innefattar fysiskt, psykiskt, materiellt och sexuellt våld, hot om våld och olika former av utnyttjanden och förtryck som till exempel hedersrelaterat våld och förtryck, kvinnlig könsstympning, prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Mäns våld mot kvinnor omfattar således mer än enbart våld i nära relationer. Ansvarig för våldet är alltid den som utövar det.

I Eskilstuna kommun finns samlad vård och hjälp som vänder sig till den som är utsatt för våld, men även till den som utsätter. StoppCenter är en samlad resurs som möter kvinnor, män och barn i familjer där det förekommer våld. StoppCenter är ett samarbete mellan socialtjänsten, polisen, region Sörmland, Åklagarmyndigheten och Kriminalvården.

Få utsatta för våld i nära relation polisanmäler, vilket gör det svårt att mäta antalet utsatta med den officiella kriminalstatistiken. Nedan diagram visar anmälda brott inom kategorin i Eskilstuna. Dock ska dessa tolkas med försiktighet och detta avsnitt kommer lägga större fokus på underlag som syftar på upplevelser.

Nyckeltal	Nyckeltalsbeskrivning	Område	2018	2019	2020	2021
Anmälda brott om grov kvinnofridskränkning i kommunen, antal/100 000 inv	Anmälda brott mot grov kvinnofridskränkning i kommunen, antal/100 000 inv. Statistiken redovisas efter den kommun där brottet har begåtts (brottsplats). Källa: BRÅ och SCB.	Eskilstuna	10	9	11	7
Anmälda misshandelsbrott mot kvinna, inomhus, närstående genom parrelation med offret i kommunen, antal/100 000 inv	Anmälda misshandelsbrott (inkl. grov) mot kvinna 18 år eller äldre, inomhus, närstående genom parrelation i kommunen, antal/100 000 inv. Statistiken redovisas efter den kommun där brottet har begåtts (brottsplats). Källa: BRÅ och SCB.	Eskilstuna	188	85	152	152

¹³ Westin & Weilenmann. 2022. Så hårt har pandemin drabbat vårdpersonalen. *Vårdfokus*. <https://www.umu.se/bibliotek/soka-skriva-studera/skriva-referenser/harvard-skriva-referenslista/> (Hämtad 2022-10-31)

¹⁴ Socialstyrelsen. 2021. *Vård och omsorg för äldre*. <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2021-3-7249.pdf> (Hämtad 2022-10-31)

Liv och hälsa ung är en enkätundersökning om barns och ungdomars livsvillkor, levnadsvanor och hälsa. Under åren 2018 – 2022 har undersökningen gjorts en gång i Eskilstuna, 2022. Elever från årskurs 9 och 2 i gymnasiet svarade på enkäten. Enkätsvaren visar ett nuläge med relevant statistik över ungdomars upplevelse av bland våld och utsatthet.

En kategori under mäns våld mot kvinnor är hedersrelaterat våld och förtryck. Heder handlar om en kollektiv moral med en patriarkal kontroll. Hedersrelaterat våld och förtryck uppstår för att skydda eller återupprätta en familjs eller släkts heder. Kvinnans sexualitet är central och kontroll över den är nödvändig för kollektivets anseende. Även pojkar och män kan vara utsatta och deras livsval kan vara begränsade, speciellt i val av partner. De kan även tvingas kontrollera sina syskon och andra kvinnliga släktingar. Handlingar som är utmärkande för hedersrelaterat våld och förtryck är könsstympning, barnåktenskap och tvångsgifte.

Tabellerna nedan visar hur många av de elever som besvarat enkäten som tror att de inte får gifta sig med vem de vill samt hur många som blivit utsatta för könsstympning.

Årskurs 9	Tjejer	Killar	Total
Tror INTE de kommer att få gifta sig med vem de vill (%)	16	21	19
Har blivit utsatt för könsstympning (%)	2	4	3

Årskurs 2 i gymnasiet	Tjejer	Killar	Total
Tror INTE de kommer att få gifta sig med vem de vill (%)	14	15	15
Har blivit utsatt för könsstympning (%)	2	4	3

Fler tjejer än killar har blivit utsatta för kränkningar eller trakasserier på sociala medier och fler tjejer än killar har blivit tafsade på. Killar känner sig i högre grad trygg på stan och på bussen på natten. Detta gäller för killar och tjejer både i årskurs 9 och i årskurs 2 i gymnasiet.

Årskurs 9	Tjejer	Killar	Total
Har du under de senaste 12 månaderna blivit utsatt för kränkningar eller trakasserier en eller flera gånger på sociala medier	26	14	21
Har en eller flera gånger blivit tafsad på	25	14	21
Känner sig oftast eller alltid trygg på stan eller i centrum på natten	40	64	51
Känner sig oftast eller alltid trygg på bussen på natten	43	70	56

Årskurs 2 i gymnasiet	Tjejer	Killar	Total
Har du under de senaste 12 månaderna blivit utsatt för kränkningar eller trakasserier en eller flera gånger på sociala medier	19	14	17
Har en eller flera gånger blivit tafsad på	31	10	20
Känner sig oftast eller alltid trygg på stan eller i centrum på natten	35	66	52
Känner sig oftast eller alltid trygg på bussen på natten	39	70	55

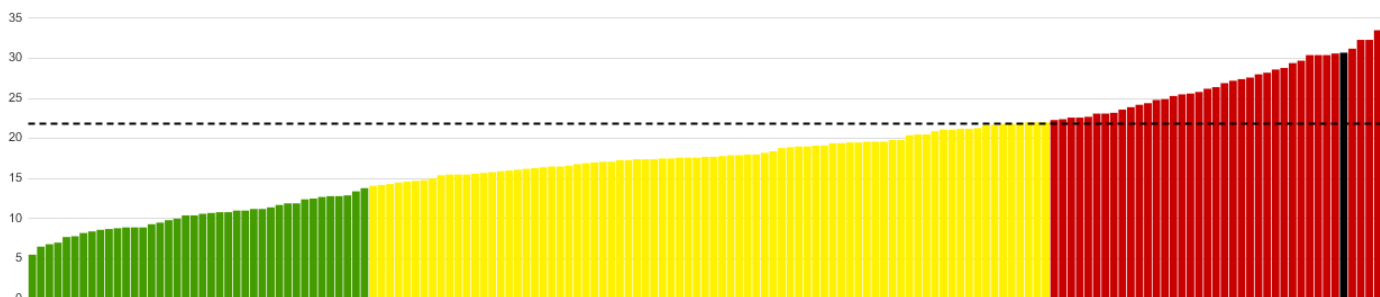
De ojämsställda siffrorna rörande trakasserier och trygghet gäller även vuxna personer i Eskilstuna visar den nationella trygghetsundersökningen från 2021.

Ålder 16 – 84	Kvinnor	Män	Total
Självrapporterad utsatthet för sexualbrott	8,1	0,8	4,6
Självrapporterad utsatthet för trakasserier	7,1	5,4	6,3
Otrygghet vid utevistelse sent på kvällen i det egna bostadsområdet	45	26	36
Mycket/ ganska ofta avstått från aktivitet (exempelvis gå på promenad, restaurang eller träffa någon) på grund av oro för att utsättas för brott	19	13	16
Mycket/ ganska ofta oroar sig för att utsättas för sexuella angrepp eller våldtäkt	18	2	10

Eskilstuna ligger långt över riksnittet gällande invånare som avstår från att gå ut ensamma. Antal män och kvinnor som avstår från att gå ut ensamma har ökat sedan 2018. Det råder även en stor oro över att utsättas för sexuella trakasserier. 30,7% av kvinnorna i Eskilstuna känner oro för sexuella trakasserier, riksnittet är 21,8%.

Nyckeltal	Kön	2018	2020	2021
Invånare 16-84 år som avstår från att gå ut ensam, andel (%)	Totalt	33	34	35
	Kvinnor	49	49	50
	Män	17	19	21

Medborgarundersökningen - Oro för att utsättas för sexuella trakasserier eller liknande, andel (%) / Kvinnor

Pandemins påverkan

Att arbeta eller plugga på distans gör att familjer samlas under samma tak hela dagarna, vilket för många innebär en isolering tillsammans med en våldsutövare. Risk för våld ökar med en isolering. Hårdast drabbade är kvinnor och barn. En del kommuner har sett att mäns våld mot kvinnor har ökat, medan andra uppger att antal fall är detsamma som åren innan pandemin.

Barn och unga i Sverige som lever under våld och hedersrelaterat våld och förtryck med risk att utsättas för tvångsäktenskap har inte kunnat kontakta skola eller socialtjänst i lika hög grad som innan pandemin. Antalet orosanmälningar från skolpersonal och elevhälsa minskade under pandemin. Flera stödorganisationer har uppgett att digitala tvångsäktenskap har genomförts under pandemin som en följd av minskat resande. Det innebär en särskild risk för barn och personer med intellektuell funktionsnedsättning som kanske inte förstår att de är utsatta för tvångsäktenskap¹⁵.

¹⁵ Jämställdhetsmyndigheten. 2021. *Fler digitala tvångsäktenskap under pandemin*. [Fler digitala tvångsäktenskap under pandemin | Jämställdhetsmyndigheten \(jamstalldhetensmyndigheten.se\)](https://www.jamstalldhetensmyndigheten.se) (Hämtad 2022-10-27)

Eskilstuna kommun har inte fått fram tillförlitliga siffror gällande anmälningar och ansökningar som går att jämföra med innan pandemin. De siffror som på något sätt sticker ut går inte att härleda med säkerhet till att det är en följd av pandemin. Ungdomsjouren Fria i Eskilstuna har dock sett en stor ökning av inkomna chattmeddelanden. Från 259 chattkontakter 2019 till över 800 under 2020.

Sammanfattande slutsatser

Rapporten ger en helhetsbild över kvinnors och mäns, flickors och pojkars villkor i Eskilstuna kommun. Ojämställdheten är påtaglig under samtliga jämställdhetspolitiska mål och pekar ut utmaningar inom kommunen som hindrar en jämställd hållbar utveckling.

Många av omständigheterna råder inte Eskilstuna kommun över och kan påverka enbart genom information och utbildning. Andra faktorer kan kommunkoncernen påverka i hög grad, såsom kunskapsnivåer i skolan, ökad procent heltidsanställda i kommunkoncernen samt tillgång till kommunens idrotts- och motionsanläggningar.

Andra faktorer kan Eskilstuna kommun påverka indirekt. Med ökad kompetens om till exempel kvinnors och mäns sjukskrivningar kan dessa till viss del förebyggas. Detsamma gäller kompetens om mäns våld mot kvinnor. Eskilstuna informerar och arbetar förebyggande mot våld i skolorna och det är viktigt att detta fortgår. Ökad kompetens i frågan behövs också bland kommunkoncernens chefer och medarbetare för att kunna upptäcka tecken på våldsutsatthet hos medarbetare och brukare.

Med bekönade målformuleringar och jämställdhetsanalyser i planering, uppföljning och i styrande dokument kan kommunkoncernen justera och leverera en mer jämställd verksamhet och myndighetsutövning. På så vis kan Eskilstuna kommun uppfylla invånar-, brukar- och kundbehov oavsett kön eller bakgrund, vilket i sig ger en mer kostnadseffektiv verksamhet.

Under 2023 kommer en ny fyraårig strategisk inriktning att tas fram. Bedömningen är att denna rapport, med fördel, kan användas som en del av underlaget till den inriktningen. Det som ett sätt för Eskilstuna kommun att bidra till att de nationella jämställdhetspolitiska målen nås och likaså målen i Plan för jämställdhet.